

Årsberetning for Dansk Center for Byhistorie

Mikkel Thelle

Centeret har haft et år præget af nye initiativer som den lille bys modernitet og grænsen mellem by og land. Det har været kombineret med en bredere indsats om eksisterende forskningsfelter som byens miljøhistorie, velfærdssamfundet og urbane infrastrukturer. Arbejdet med middelalderens byhistorie kaster fortsat nye resultater af sig. Som alle andre har centeret mærket coronaepidemien, der har betydet begrænsninger, men også givet anledning til nye orienteringspunkter om bylivets tilpasning til corona. Mikkel Thelle, leder af Dansk Center for Byhistorie, fortæller om årets gang og centerets projekter.

Modernisering og velfærdsby

Interessen for byernes særlige rolle i velfærdsudviklingen og moderniseringsprocesserne i det 20. og 21. århundrede har det forløbne år ført til mange aktiviteter. Et eksempel er seminaret 'Den Lille Bys historie', der blev afholdt i januar. Det var en udløber af to igangværende ph.d.-projekter om mindre danske byers modernisering, hvor begge ph.d.-studerende har museumsbaggrund. Historiker Helle Nissen Gregersen har været på ophold i centeret med et projekt om virksomheden B&O og dens betydning for Struer, og Christian Ringskou sammenligner i sit ph.d.-projekt udviklingen i Skjern og Ringkøbing, hvor den fremstormende stationsby udfordrede den gamle købstad og naboby. Med en fod i hver lejr gik seminaret ikke overraskende på tværs af museum og universitet og blev

så velbesøgt, at perspektivet nu bliver bærende i et temanummer af Erhvervshistorisk Årbog. Velfærdstemaet har vakt interesse i det internationale forskningsmiljø og bragt centeret i kontakt med byhistorikere i Sverige, Tyskland, Belgien og Storbritannien.

Både i Danmark og udlandet forskes der i, hvordan større byer udvikler sig til urbane regioner. Centeret var inviteret med i et rådgivende panel om den 'Østjyske Millionby', der diskutererede fremtiden for området mellem Randers og Haderslev. Rådet blev ledet af Aarhus Kommune og støttet af Realdania og er mundet ud i et byudviklingsatlas som grundlag for fremtidig byplanlægning i Midtjylland og en engelsksproget bog med bidrag fra centeret. I den anden ende af landet er centeret med i et samarbejde om Københavnsregionen, som i 2020 resulterede i første nummer af tidsskriftet 'Metropol'.

Byens natur – urban miljøhistorie

Som udløber af vores løbende forskning i miljø og by er centeret i tæt samarbejde med Den Gamle By en del af forskningsprojektet 'Bylivets sorte omstilling', der i maj måned modtog støtte fra Velux Fonden. Museer og universiteter skal som partnere i projektet undersøge, hvordan byerne og menneskers dagligdag siden midten af 1800-tallet i stigende grad blev afhængige af et højt energiforbrug i form af industriel produktion, elektrificering, fjernvarme og transport. Og dermed forbundet til afbrænding af kul og olie. Mens vi i dag stræber mod grøn omstilling, vil projektet undersøge bylivets sorte omstilling de seneste 150 år. For hvordan kom vi overhovedet hertil?

Forskningsprojektet Entangled Fluid Cities, som blev præsenteret i årbogen 2019, undersøger, hvordan vand har indvirket på de danske byers udvikling i det seneste århundrede. Projektet blev i 2020 præsenteret på konferencen 'Governing Urban Natures', der blev afholdt på Aarhus Universitet 4.-5. december i et samarbejde mellem Dansk Center for Byhistorie og de to forskningscentre Urban Orders og Centre for Environmental Humanities, begge Aarhus Universitet. Konferencen skabte nye danske og internationale kontakter til forskere i by og miljø, som vi forventer kan bidrage i samarbejder i de næste år.

Da covid-19 ramte, fortsatte arbejdet fra hjemmekontorerne, og pandemien gav endda anledning til nye projekter. Centeret blev involveret i indsamlingsprojektet 'Den pandemiske by', der ledes af

Mikkel Bille fra Roskilde Universitet med støtte fra Velux Fonden. Projektet kobler centerets felt for by og natur med interessen i byens rum under corona, som har tæt forbindelse til Den Gamle Bys indsamling af coronadagbøger.

Et andet projekt om by og miljø blev afsluttet i 2020, da samarbejdet med Danmarks Tekniske Universitet om byernes kvælstofudledning omkring år 1900 blev samlet i en artikel i det internationale tidsskrift 'Water'.

Vejforløb, læsning og lydens historie

I løbet af året har der været afholdt workshops i projektet Viabundus, der i et transnationalt samarbejde undersøger vejforløb mellem byerne i middelalderens Nordeuropa. Den danske del af projektet, 'Middelalderens vejforløb i Danmark', begyndte i år og er støttet af Kulturministeriets Forskningsudvalg. Det bliver udført for centeret af Kasper Holdgaard Andersen og Peter Jensen på Moesgaard Museum. Resultaterne bliver senere samlet i en antologi, og centerets website udvikles med en kortfunktion.

På middelaldersiden er centeret involveret i Research Network for Urban Literacy, som i 2020 gik ind i sin afsluttende fase. Projektets resultater har været fremlagt på en række seminarer og konferencer og bliver nu samlet i en engelsksproget antologi om læsning og læsekultur i middelalderens Danmark. Antologien udkommer i 2021.

Som beskrevet i årsberetningen fra 2019 er et nyt forsknings- og formidlingsprojekt sat i gang. Det handler om byens lyde og historiske lydlandskaber med vægt på dialekter og sprogfællesskaber. Centeret er partner i projektet, der ledes af Københavns Museum og er støttet af Velux Fonden. Mikkel Thelle sidder i projektets følgegruppe og deltager med et delprojekt om lyd i københavnernes erindringer fra omkring år 1900. Historiestuderende Kathrine Kjær Schmidt deltog som centerets praktikant på projektet med undersøgelser af bosætnings- og erhvervsmønstre. Projektet kan gøre os klogere på, hvordan byens lyde har formet tilværelsen, og på sigt indgå i de involverede museers formidling.

Festskrift og internationale netværk

Professor Bjørn Poulsen har i sin forskning været med til at sætte en ny dagsorden for udforskningen af forholdet mellem land og by. Da

Bjørn Poulsen fyldte 65 år i marts 2020, stod historiekolleger bag et festskrift, der hyldede Bjørns indsats for historiefaget. 'Land og By på Tværs 1000-1800' blev udgivet af Dansk Center for Byhistorie og redigeret af Mikkel Thelle og Mikkel Leth Jespersen.

Centeret har fortsat sit samarbejde med to ledende forskningscentre i Europa, Center for Urban History, henholdsvis i Antwerpen og Leicester. Det resulterede i et besøg i oktober 2019 af gæsteforsker Ilja van Damme fra University of Antwerp, som holdt forelæsningsen 'From consumer revolution to mass market', og i et større samarbejde om byer og infrastruktur. I efteråret 2020 har centeret modtaget den franske ph.d.-studerende Dorian Bianco fra Sorbonne Université i Paris. Dorian Bianco vil skrive om dansk tæt-lav arkitektur som del af velfærdssamfundets boliger.

Undervisning, vejledning og praktik

Mikkel Thelle har i foråret været vejleder på to historiespecialer om byhistoriske emner, der begge lå i forlængelse af tidligere praktikforløb ved centeret, og gennem undervisning i 'Kulturhistoriens teori og metode' i løbet af efteråret har centeret knyttet historiestuderende til det løbende arbejde med museer og kulturhistorie. I efteråret udgav centeret på sin hjemmeside rapporten 'Latinerkvarteret i Aarhus. Et historisk kvarter med mange ansigter', der var skrevet af historiestuderende Laura Luise Løkke Berg og Mia Gulvad Jørgensen og var resultatet af et praktikforløb i centeret.

Desuden er centeret vejleder på et praktikforløb, hvor Joar Nielsen underviser i national identitet på Rødding Højskole og skriver på et speciale om 'Bedre Byggeskik', og en praktik på Aarhus Universitet, hvor Maja Rasmussen har et emne om arbejdspladser og forestillinger om det gode arbejde.

Hvad er centeret?

Dansk Center for Byhistorie er en selvstændig forskningsinstitution og et samarbejde mellem Aarhus Universitet og Den Gamle By. Centerets bestyrelse består af museumsdirektør Thomas Bloch Ravn, institutleder Bjarke Paarup, Institut for Kultur og Samfund ved Aarhus Universitet, professor Bjørn Poulsen, Historisk Afdeling ved Aarhus Universitet, seniorforsker Jørgen Mikkelsen, Rigsarkivet, formand for Dansk Komité for Byhistorie, og stadsarkivar Søren Bitsch

Christensen, Aarhus Stadsarkiv, der er adjungeret lektor ved centeret. Som observatører sidder overinspektør Martin Brandt Djupdræt, Den Gamle By, og professor Mary Hilson, afdelingsleder på Historisk Afdeling, Aarhus Universitet.

Centeret ledes af lektor Mikkel Thelle, og ph.d. Mikael Frausing er ansat som videnskabelig medarbejder. Desuden er der tilknyttet yngre forskere og studerende. Ph.d. Mikkel Høghøj er postdoc ved centeret i forskningsprojektet *Entangled Fluid Cities*, Christian Ringskou udfører et ph.d.-projekt om Ringkøbing og Skjerns nyere historie, og Silke Holmqvist nærmer sig afslutningen på sit ph.d.-projekt om gæstearbejdere i 1970'erne. Emma Barnhøj Jeppesen, Kasper Jacobsen og Maria Slæggerup har været tilknyttet som projektansatte. Den 1. september bød vi velkommen til historiestuderende Mette Bonnema Fisker, som er ny studentermedhjælper i centeret. Hun efterfølger Emma Barnhøj Jeppesen, som stoppede i juni måned efter færdiggørelsen af studiet og kandidatgraden i historie.

Danish Centre for Urban History 2020

Through much of 2020, Covid-19 meant a change in routines, but also offered new possibilities. Confined to home offices, the Centre for Urban History had another busy year. Two new research grants have been received, both from the Velux Foundation. One project will look into the ways life in Danish cities became dependent on fossil fuels, and another deals with daily life during the corona crisis. We have also been working on urban nature and environmental urban history, cohosting an international conference and publishing articles on this subject. Projects on historical soundscapes of Copenhagen and medieval infrastructure in Denmark have begun, while the results from other projects on historical literacy and the evolving urban regions of the 21st century have been published or will be forthcoming in 2021. The Centre has been involved in several publications, seminars, teaching programmes and evolving international cooperation as well as networking with other European Centres of Urban History in Belgium, the UK and Germany.